

сприяв зменшенню нерівномірності розвитку регіонів всередині країни на шляху інтеграції до світового господарства.

Список літературних джерел

1. Валлерстайн І. Кінець знаомого мира. Социологии XXI века / Пер. с англ. – Москва, 2003. – С.5.
2. Zygmunt Bauman. Globalization. The Human Consequences / Cambridge: Polity Press LTD, 1998 – P.6

Ткач С. М., к.е.н., н.с.,
сектор просторового розвитку
ДУ «Інститут регіональних досліджень
ім. М.І. Долішнього НАН України», м. Київ

ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ РЕГІОНУ КРІЗЬ ПРИЗМУ СТРУКТУРИ ЙОГО ЕКОНОМІКИ

Синергія функціонування підприємств у межах просторової організації бізнесу в регіоні дозволяє їм ефективно використовувати свій потенціал на інноваційній основі, співпрацюючи із широким колом учасників ринку, та посилювати свої конкурентні позиції. Своєю чергою, для регіону нові форми просторової організації бізнесу слугують каталізаторами економічного зростання. Рішення про створення та розвиток таких форм організації бізнесу, зокрема кластерних структур, мають бути наукового обґрунтованими та враховувати особливості регіону. З огля-

ду на це, оцінювання потенціалу регіону щодо можливості формування на його території кластерів є актуальною та важливою вимогою сьогодення.

Грунтуючись на дослідженнях науковців [1, 3], оцінювання потенціалу кластеризації регіону пропонуємо здійснювати у декілька етапів: 1) визначення насиченості регіону за видами економічної діяльності (ВЕД); 2) виявлення структурних зрушень економіки регіону; 3) оцінювання галузевої спеціалізації регіону; 4) встановлення взаємозалежності ВЕД.

Насиченість регіону за ВЕД доцільно визначати в площині таких базових ознак їх функціонування, як валова додана вартість (ВДВ), кількість підприємств та кількість зайнятого населення за допомогою показників (1-3):

$$N_{GVAj} = \frac{GVA_j}{GVA} \times 100\%,$$

де N_{GVAj} – частка j ВЕД у загальному обсязі ВДВ регіону;

GVA_j – валова додана вартість j ВЕД регіону;

GVA – сумарна валова додана вартість усіх ВЕД регіону.

$$N_{Ej} = \frac{E_j}{E} \times 100\%,$$

де N_{Ej} – частка j ВЕД у загальній кількості підприємств регіону;

E_j – кількість підприємств j ВЕД регіону;

E – кількість підприємств у регіоні.

$$N_{Empj} = \frac{Emp_j}{Emp} \times 100\%.$$

де N_{Empj} – частка j ВЕД у загальній кількості зайнятих працівників підприємств регіону;

Emr_j – кількість зайнятих працівників підприємств j ВЕД регіону;

Emr – кількість зайнятих працівників підприємств у регіоні.

На основі отриманих результатів розрахунку показників (1-3), здійснюється ранжування ВЕД за місцями в порядку спадання значення показника. Узагальнене значення рангів за трьома ознаками отримується за допомогою простої середньої величини. Виходячи з цього, встановлюються лідери серед ВЕД, рівень насиченості якими в регіоні є найвищим.

З метою виявлення рівня стабільності розвитку економіки регіону і можливості уникнення помилки вибору «випадкового» лідера серед ВЕД доцільно провести аналіз галузових структурних зрушень у коротко- чи середньотерміновій (на вибір) ретроспективі. Базовим показником для розрахунків пропонуємо взяти ВДВ. Для кількісного оцінювання масштабу структурних зрушень використаємо інтегральний коефіцієнт структурних відмінностей А. Салаї (k_c) [2], який розраховується за формулою (4):

$$k_c = \sqrt{\frac{1}{n} \times \sum \left(\frac{d_1 - d_0}{d_1 + d_0} \right)^2},$$

де d_1 , d_0 – частка ВЕД у звітному і базовому періоді;

n – кількість ВЕД.

Значення цього індекса знаходиться в межах $[0; 1]$. Чим вищим є значення індекса, тим більшими є структурні галузеві зрушення в регіоні.

Визначення галузевої спеціалізації регіону на фоні країни здійснюється за допомогою розрахунку показника локалізації. Він відображає порівняння окремих характеристик ВЕД регіону з показниками цих ВЕД по країні загалом.

Характеристиками ВЕД для визначення галузевої спеціалізації регіону обрано: кількість підприємств, кількість зайнятого населення, обсяг реалізації продукції (товарів, послуг), капітальні інвестиції та прямі іноземні інвестиції. Показники локалізації розраховуються за формулами (5-9):

$$L_{Ej} = \frac{N_{Ej}}{N_{cEj}},$$

де L_{Ej} – коефіцієнт локалізації регіону за кількістю підприємств j ВЕД;

N_{Ej} – частка j ВЕД у загальній кількості підприємств регіону;

N_{cEj} – частка j ВЕД у загальній кількості підприємств країни.

$$L_{Empj} = \frac{N_{Empj}}{N_{cEmpj}},$$

де L_{Empj} – коефіцієнт локалізації регіону за кількістю зайнятих працівників підприємств j ВЕД;

N_{Empj} – частка j ВЕД у загальній кількості зайнятих працівників підприємств регіону;

N_{cEmpj} – частка j ВЕД у загальній кількості зайнятих працівників підприємств у країні.

$$L_{Sj} = \frac{N_{Sj}}{N_{cSj}},$$

де L_{Sj} – коефіцієнт локалізації регіону за обсягом реалізації продукції (товарів, послуг) j ВЕД;

N_{Sj} – частка j ВЕД у загальному обсязі реалізації продукції (товарів, послуг) в регіоні;

N_{CSj} – частка j ВЕД у загальному обсязі реалізації продукції (товарів, послуг) у країні.

$$L_{Ij} = \frac{N_{Ij}}{N_{CIj}},$$

де L_{Ij} – коефіцієнт локалізації регіону за обсягом капітальних інвестицій, залучених у j ВЕД;

N_{Ij} – частка j ВЕД у загальному обсязі капітальних інвестицій у регіоні;

N_{CIj} – частка j ВЕД у загальному обсязі капітальних інвестицій у країні.

$$L_{FDIj} = \frac{N_{FDIj}}{N_{CFDIj}},$$

де L_{FDIj} – коефіцієнт локалізації регіону за обсягом прямих іноземних інвестицій, залучених у j ВЕД;

N_{FDIj} – частка j ВЕД у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій у регіоні;

N_{CFDIj} – частка j ВЕД у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій у країні.

Інтегральний індекс локалізації (L_j) j -го ВЕД у регіоні отримаємо на основі розрахунку простої середньої величини (10):

$$L_j = \frac{L_{Ej} + L_{Empj} + L_{Sj} + L_{Ij} + L_{FDIj}}{5},$$

де L_{Ej} , L_{Empj} , L_{Sj} , L_{Lj} , L_{FDIj} – коефіцієнт локалізації відповідно за кількістю підприємств, кількістю зайнятого населення, обсягом реалізації продукції (товарів, послуг), капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій.

Якщо значення коефіцієнта локалізації є більшим за 1, то локалізація j -го ВЕД у регіоні є вищою, аніж по країні загалом. Відповідно в регіоні є усі передумови для створення кластеру за цим ВЕД.

Для успішного формування просторової організації бізнесу вагомим етапом є визначення наявних взаємозв'язків між ВЕД-лідерами та іншими ВЕД. Відповідно до цього доцільно здійснити кореляційного-регресійний аналіз. Ключовим показником для розрахунку взято кількість зайнятого населення.

Таким чином, запропонований методичний підхід до оцінювання потенціалу кластеризації регіону дозволяє на основі ґрунтовного дослідження структури його економіки виявити профільні ВЕД регіону, які можуть слугувати базою для створення галузевих кластерів.

Список літературних джерел

1. Изард У. Методы регионального анализа: введение в науку о регионах / У. Изард. – М.: Прогресс, 1966. – 659 с.
2. Статистика: теоретичні засади і прикладні аспекти. Навч. посіб. / Р.В. Фещур, А.Ф. Барвінський, В.П. Кічор та ін. – Львів.: «Інтелект-Захід», 2003. – 576 с.
3. Porter M. The Competitive Advantage of Nations / М. Porter. – 1990. – 580 р.